

Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ve Dersine Yönelik Metaforik Algıları

Metaphorical Perceptions of High School Students towards Religious Culture and Moral Knowledge Teacher and Lesson

Hüseyin Kasım Koca

Dr. Millî Eğitim Bakanlığı, Dr. Sadık Ahmet Mesleki Eğitim
Merkezi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
PhD. Ministry of National Education, Dr. Sadık Ahmet Mesleki Eğitim
Merkezi Secondary School, Religious Culture and Ethics Teacher
Sivas, Türkiye
huseyinkoca@hotmail.com orcid.org/0000-0002-6732-7871

Mustafa Mücahit

Doç. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Din Eğitimi Anabilim Dalı
Assoc. Profesor, Sivas Cumhuriyet University, Faculte Of Theology,
Depermant of Religious Education
Sivas, Türkiye
mmucahit@hotmail.com orcid.org/0000-0003-2345-0015

Article Information/Makale Bilgisi

Article Types/Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 01 January/Ocak 2022

Accepted/Kabul Tarihi: 03 June/Haziran 2022

Published/Yayın Tarihi: 15 June/Haziran 2022

Pub Date Season/Yayın Sezonu: June /Haziran

Volume/Cilt: 26 **Issue/Sayı:** 1 **Pages/Sayfa:** 321-339

Cite as/Atıf: Koca, Hüseyin Kasım-Mücahit, "Mustafa. Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ve Dersine Yönelik Metaforik Algıları [Metaphorical Perceptions of High School Students towards Religious Culture and Moral Knowledge Teacher and Lesson]". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 26/1 (Haziran 2022): 321-339.

* Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunun 02 Aralık 2021 tarihli 102807 sayılı kararı ile etik onayı alınmıştır./Ethical approval was obtained for the study with the decision of Sivas Cumhuriyet University Scientific Research and Publication Ethics Social and Human Sciences Committee on 02 December 2021 with the number 102807.

<https://doi.org/10.18505/cuid.1052263>

* Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir./The authors have no conflict of interest to declare.

Plagiarism/İntihal: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Yayıncı/Published by: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi/Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Hüseyin Kasım Koca-Mustafa Mücahit).

Metaphorical Perceptions of High School Students towards Religious Culture and Moral Knowledge Teacher and Lesson

Abstract: Human emotions, thoughts and behaviors are determined by many complex processes. Through this process, it is possible to determine an attitude towards events and facts. At this point, metaphors provide an important data source in determining the attitudes of the individual and revealing the thoughts that affect the behaviors. It can be said that metaphors, which are a way of detecting the unknown based on the known, can play an important role in increasing the quality of education in this respect. In recent years, determining attitudes through metaphors has begun to be accepted as an important method in the field of education and many studies have been carried out on this subject. In this study, it is aimed to determine the perceptions of secondary school students towards the Religious Culture and Moral Knowledge course and its teachers through metaphors. In the study, which was designed in a phenomenological (factual) design, one of the qualitative research designs, the participants were determined by the criterion sampling method, one of the purposive sampling methods. Data were obtained from 262 students of 4 different secondary education institutions in the 2021-2022 academic year. Research data were collected by completing the sentences "Religious Culture and Moral Knowledge teacher...similar/because...and Religious Culture and Moral Knowledge lesson...similar/because..." in the form given to them. The metaphors reached at this stage were categorized according to their semantic content, completed, expressed numerically, tabulated and interpreted. Two field experts were consulted to determine the reliability of the study. Opinions received were evaluated using the formula developed by Miles and Huberman (reliability = consensus / (consensus + number of disagreements)) and the agreement between the data was calculated. Accordingly, the Miles and Huberman agreement coefficient, which shows the reliability of the research, was determined as 0.92. In the study, it was determined that the metaphorical perceptions of the students regarding the Religious Culture and Moral Knowledge course were grouped under three themes as positive, negative and ambiguous. In the research where it was determined that the majority of the students (82.44%) produced positive metaphors for the Religious Culture and Moral Knowledge teacher, it was determined that approximately one out of every 10 students (9.54%) produced ambiguous metaphors for the course. while the rest (8.02%) reported negative metaphors. Among the positively produced metaphors, the most frequently repeated metaphors are "Road" (10.68%), "Imam" (6.87%) and "Friend" (4.58%). It was determined that the most frequently repeated metaphors among the negatively produced metaphors were "Unnecessary" (1.14%), "Bully" (0.76) and "Boring" (0.76). Most of the metaphors produced by the students for the Religious Culture and Moral Knowledge course (81.3%) are positive, in the remaining part, it was determined that some of the students (4.58%) were not clear and the metaphors produced by the other part (14.12%) had a negative orientation. Among the metaphors produced positively for the Religious Culture and Moral Knowledge course, the most frequently repeated metaphors were "Life" (8.77%), "Book" (6.48%) and "Guide" (3.81%). The most repeated negatively produced metaphors were "Useless" (2.29%), "Boring" (2.29%) and "Empty" (1.14%). Of the 262 secondary school students who submitted data to the study, 111 of them produced metaphors for Religious Culture and Moral Knowledge teachers; 123 of them produced metaphors for the Religious Culture and Moral Knowledge course. Expressing the metaphors produced for the Religious Culture and Moral Knowledge teacher and his lesson with very different concepts is similar to the studies in which metaphorical perceptions about different lessons are tried to be determined. As the reason for this situation, it can be stated that students experience very different interactions with the RCMK course and teachers at both primary, secondary and high school levels. In addition, it can be said that different perceptions of students towards religion they learned outside of school and the people who teach religion can also differentiate their attitudes towards the Religious Culture and Moral Knowledge course and the teacher. It should be emphasized that students produce negative metaphors both for the Religious Culture and Moral Knowledge teacher (8.02%) and for the Religious Culture and Moral Knowledge course (14.12%). The generation of negative metaphors for the Religious Culture and Moral Knowledge course is an important obstacle for these students to reach the targeted gains in the course. For this reason, it can be stated that revising the curriculum of the Religious Culture and Moral Knowledge course in which the curriculum is included and the methods and techniques used in the course can contribute to the achievement of the objectives of the Religious Culture and Moral Knowledge course. In addition, it can be said that these proposed studies can contribute to the students who use positive and neutral expressions about the Religious Culture and Moral Knowledge course to benefit more from this course.

Keywords: Religious Education, High School, Religious Culture and Moral Knowledge Course, Religious Culture and Moral Knowledge Teacher, Metaphor.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ve Dersine Yönelik Metaforik Algıları

Öz: İnsanın duygu, düşünce ve davranışları birçok karmaşık süreç tarafından belirlenmektedir. Bu süreç sayesinde olay ve olgular karşısında tutum belirlenebilmesi mümkün olabilmektedir. Bu noktada bireyin sahip olduğu tutumların belirlenebilmesi ve davranışlara etki eden düşüncelerin ortaya konulmasında metaforlar önemli bir veri kaynağı sunmaktadır. Bilinenden hareketle bilinmeyi tespit edebilmenin bir yolu olan metaforların, bu yönüyle eğitimin niteliğinin artırılmasında önemli bir fonksiyon üstlenebileceği söylenebilir. Son dönemlerde eğitim alanında metaforlar sayesinde tutumların belirlenmesi önemli bir yöntem olarak kabul edilmeye başlanmış ve bu konuda birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise ortaöğretim öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve öğretmenine yönelik algılarının metaforlar aracılığı ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgubilim) desende tasarlanan çalışmada katılımcılar amaçlı örneklem yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Veriler 2021- 2022 eğitim öğretim yılında 4 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 262 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma verileri katılımcıların kendilerine verilen formda belirtilen “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ... gibidir- benzer/ çünkü... ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi... gibidir-benzer/ çünkü ...” cümlelerini tamamlamasıyla toplanmıştır. Bu aşamada ulaşılan metaforlar anlamsal içeriğine göre kategori ve tamalara ayrılmış, sayısal olarak ifade edilerek tablolastırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin tespit edilebilmesi için iki alan uzmanından görüş istenmiştir. Alınan görüşler Miles ve Huberman’ın geliştirdiği (güvenirlilik=uzlaşma sayısı / (uzlaşma sayısı + uzlaşmama sayısı)) formülü kullanılarak değerlendirilmiş ve veriler arasındaki uyum hesaplanmıştır. Buna göre araştırmanın güvenilirliğini gösteren Miles and Huberman uyum katsayısı 0,92 olarak belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilişkin metaforik algılarının olumlu, olumsuz ve netlik taşımayan olmak üzere üç temada toplandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%82,44) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine yönelik olarak olumlu metafor ürettiğinin belirlendiği çalışmada, yaklaşık her 10 öğrenciden birisi (%9,54) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine yönelik olarak netlik taşımayan metafor üretmiş, kalan kısmı ise (%8,02) olumsuz yönde metafor bildirmiştir. Olumlu yönde üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların “Rehber” (%10,68) “İmam” (%6,87) ve “Arkadaş” (%4,58) metaforları olduğu belirlenirken; olumsuz olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlananların “Gereksiz” (%1,14), “Zorba” (0,76) ve “Sıkıcı” (0,76) metaforları olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik ürettiği metaforların da büyük kısmının (%81,3) olumlu olduğu görülmüş; geri kalan kısım içerisinde öğrencilerin bir bölümünün (%4,58) netlik taşımayan, diğer bölümünün ürettiği metaforların (%14,12) ise olumsuz bir yönelim içerdiği belirlenmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olarak olumlu yönde üretilen metaforların içerisinde en sık tekrarlananlar “Hayat” (%8,77), “Kitap” (%6,48) ve “Rehber” (%3,81) metaforları olurken; olumsuz yönde üretilen metaforlar içerisinde en çok tekrarlananların “Gereksiz” (%2,29), “Sıkıcı” (%2,29) ve “Boş” (%1,14) metaforları olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya veri sunan 262 ortaöğretim öğrencisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine yönelik 111; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik ise toplam 123 farklı metafor üretmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ve dersine yönelik üretilen metaforların çok farklı kavramlarla ifade edilmesi, farklı derslere ilişkin metaforik algıların belirlenmeye çalışıldığı araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Bu durumun nedeni olarak, öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmeniyle hem ilkökul hem ortaokul hem de mevcut buldukları lise seviyesinde çok farklı etkileşimler yaşamış olmaları belirtilebilir. Ayrıca öğrencilerin okul dışı yaşamda elde ettiği dine ve dini anlatan insanlara yönelik farklı algılarının da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve öğretmenine yönelik tutumlarını farklılaştırabileceği söylenebilir. Öğrencilerin hem Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine yönelik (%8,02) hem de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olarak (%14,12) olumsuz metaforlar üretmesi üzerinde durulması gereken bir durumdur. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olarak olumsuz metaforların üretilmesi bu öğrencilerin derste hedeflenen kazanımları elde etmesi noktasında önemli bir engeldir. Bu sebeple öğretim programları dahil olmak üzere Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatının ve derste kullanılan yöntem ve tekniklerin gözden geçirilmesi, bu metaforları üreten öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hedeflediği kazanımları elde etmesine katkı verebileceği belirtilebilir. Ayrıca yapılması önerilen bu çalışmaların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olumlu ve tarafsız ifadeler kullanan öğrencilerin de bu dersten daha fazla istifade edebilmelerine katkı verebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Ortaöğretim, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Metafor.

Giriş

Türkiye’de eğitim sisteminin temel amacı değer ve yetkinliklerle bütünleşmiş; bilgi, beceri ve davranışlara sahip;¹ beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı² bireyler yetiştirmektir. Bu doğrultuda örgün eğitim içerisinde birçok ders bulunmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi de bu derslerden biridir. Yetişmekte olan nesle din/ler hakkında doğru dini bilgi vererek onların bilgiye dayalı bir tutum geliştirmesine katkıda bulunmak DKAB derslerinin hedefleri arasındadır.³ Böylece dini alanda bilmediğini bilen, hissetmediğini hisseden, takınmadığı tutumu takınan⁴ bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

DKAB dersinde hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesinde öğrencilerin derse ve öğretmene yönelik inanç, tutum ve değerleri oldukça etkilidir.⁵ Bu nedenle öğrencilerin DKAB dersine yönelik olumlu duygu ve düşüncelere sahip olması bu dersin tüm paydaşlarının öncelikleri arasında yer almalıdır. Bu amaçla öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmenine ilişkin sahip olduğu görüşlerin tespit edilmesi program geliştirme, öğretimin yöntem ve tekniklerini belirleme ve öğretmen yetiştirme gibi pek çok alana katkı verecektir.

Öğrencilerin karmaşık olan görüşlerinin belirlenmesi,⁶ kavramların zihinde oluşturduğu karşılıkların tespit edilmesi⁷ ve davranışlara etki eden düşüncelerin ortaya konulmasında metaforlar önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bu sebeple son dönemlerde eğitim bilimlerinde metaforlar yardımıyla algıların belirlenmesi önemli bir yöntem olarak kabul edilmeye başlanmıştır⁸ ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birinde Taş tarafından ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin DKAB dersi ve öğretmenine karşı sahip olduğu algı ve tepkilerinin metaforlar aracılığıyla incelenmesi⁹ amaçlanmıştır. Öğrencilerden toplanan verilere göre DKAB dersine ilişkin 46 metafor üretilmiş olup bunlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların “Allah sevgisi” “din” ve “ibadet” metaforu olduğu belirlenmiştir. DKAB öğretmenine yönelik ise toplam 52 metafor üretilmiş ve bunlar içerisinde en sık tekrarlananların “hoca”, “din” ve “bilgisayar” olduğu ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin DKAB dersi (%92,31) ve öğretmenine (%87,18) yönelik sahip olduğu metaforların genelde olumlu olduğu tespit edilmiştir. Karateke, imam hatip lisesi öğrencilerinin meslek dersi öğretmenleri ve idarecilerine ilişkin metaforik algılarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada¹⁰ öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün (%77,4) meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu metafor ürettiğini belirlemiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlananların “İyi biri (%8,25)”, “Abla-abi (%7,77)” ve “Aile (%7,52)” metaforları olurken; olumsuz olarak en çok tekrarlanan metaforların ise “Kötü biri (%2,42)”, “Diğer öğretmen (%1,70)” ve “Sıkıcı (%1,46)” olduğu belirlenmiştir.

Okul idarecilerine yönelik metaforlarda ise durum tam tersidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%35) idareciler için olumlu metafor üretirken, üçte ikisinin (%65) olumsuz metafor ürettiği ortaya konmuştur. Bu metaforlardan olumlu olanları içerisinde en sık tekrarlanan “aile”, “iyi biri” ve “disiplinli” metaforu olurken; “gardiyan”, “aşırı disiplinli” ve “kötü” metaforu olumsuz olanların başlıcalarıdır. Bu iki çalışmadan başka örgün din eğitimi kapsamında metaforları konu edinen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada araştırmanın ortaöğretim öğrencilerinin DKAB dersi ve öğretmenine ilişkin sahip olduğu metaforları konu edinmesi sebebiyle özgün bir yapıda olduğu ifade edilebilir.

¹ MEB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara, MEB, 2018, 2.

² Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), Resmî Gazete 14574 (24 Haziran 1973), Kanun No. 1739, md. 2/2. Erişim Tarihi: 17.10.2021 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>

³ MEB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara, MEB, 2018, 8.

⁴ Muhammed Şevki Aydın, Din Eğitimi Bilimi (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018), 77-78.

⁵ bk. Nurullah Altaş, "Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1/ 45 (Nisan 2004), 105; Mahmut Zengin, "Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Değerler Eğitimi Dergisi, 11/25 (Haziran 2013), 280.

⁶ Graham Low, "Metaphor and Education", The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought ed. Raymond W. Gibbs, Jr. (New York: Cambridge University Press, 2008), 213.

⁷ Melehat Gezer, "Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Metafor Kullanılan Araştırmaların Tematik İçerik Analizi". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 24/3 (Eylül 2020), 1514.

⁸ Elaine Botha, "Why Metaphor Matters in Education", South African Journal of Education, 29/4 (2009), 431.

⁹ Halil Taş, "İlkökul Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 23/1 (Haziran 2019), 29-51.

¹⁰ Tuncay Karateke, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 23/3 (Aralık 2019), 1252.

Alanyazında öğrencilerin sahip olduğu metaforların merkeze alındığı DKAB dersi haricinde farklı ders ve branş öğretmenlerinin konu edildiği araştırmalar da bulunmaktadır. Sosyal ve Afacan tarafından gerçekleştirilen araştırmada¹¹ ilköğretim öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersi ile öğretmenine yönelik olan metaforların belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilköğretim öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersine ilişkin olarak en fazla “kitap”, Fen ve Teknoloji öğretmenine yönelik olarak ise “bilim adamı” metaforuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin “öğretmen” kavramıyla ilgili sahip olduğu metaforların belirlenmeye çalışıldığı bir başka araştırmayı¹² ise Cerit gerçekleştirmiştir. Araştırmada öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin “öğretmen” kavramına yönelik olarak “bilgi kaynağı ve dağıtıcısı”, “anne/baba, arkadaş”, “rehber ve çevresini aydınlatan kişi” metaforlarına sahip olduğu ortaya konulmuştur. Karaca ve Ada tarafından matematik dersi ve öğretmenine yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesinin hedeflendiği çalışmada¹³ öğrencilerin matematik dersi için en çok “zor-sıkıcı”, öğretmeni için ise “zeki bir insan” metaforunu kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Namlı vd. tarafından ortaokul öğrencilerinin Beden Eğitimi dersine yönelik ürettiği metaforların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada¹⁴ öğrencilerin tamamının derse yönelik olarak olumlu metaforlar ürettikleri görülmüş ve bunlar içerisinde en çok “spor” ve “oyun” metaforunun kullanıldığı ortaya konulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının “Türkçe dersi ve öğretmeni” kavramlarına ilişkin sahip olduğu metaforların belirlenmeye çalışıldığı bir diğer araştırmayı¹⁵ ise Dinçel ve Yılmaz gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin tamamının Türkçe öğretmenine yönelik olumlu metafor ürettiği görülürken büyük çoğunluğunun (%90,73) ise Türkçe dersine ilişkin olumlu metaforlar ürettiği belirlenmiştir. Bu metaforlar içerisinde öğrencilerin Türkçe dersine yönelik olarak en fazla “hayat”, “su” ve “vatan” metaforu; Türkçe öğretmenine yönelik olarak ise “kitap”, “anne baba”, “sözlük”, “arkadaş”, “melek” ve “rehber” metaforu ürettiği tespit edilmiştir.

Öğün eğitim kapsamındaki tüm bu çalışmalar, öğrencilerin genel olarak eğitimin bileşenlerine ilişkin metaforik algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Bu noktada yaşamın en kritik dönemlerinden olan gençlik çağında bulunan ortaöğretim öğrencilerinin dinî, millî ve ahlakî değerleri benimsemesinin hedeflendiği¹⁶ DKAB derslerine yönelik metaforik algılarının da olumlu olması beklenebilir. DKAB dersine ilişkin olumlu tutum geliştiren öğrencilerin ise bu dersin çalışmalarına daha istekle katılacağı ve böylece öğretim programında belirtilen hedef kazanımları daha kolay bir şekilde elde edebileceği söylenebilir. Bununla birlikte öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmenine yönelik tutumlarının metaforlar aracılığıyla tespit edilmesi, bu dersin tüm paydaşlarına katkı vereceği belirtilebilir. Ayrıca çalışmanın son dönemlerin oldukça tartışılan konularından olan gençlik ve din eğitimi gibi bir alanda gerçekleştirilmesi, bu konuların bilimsel bir zeminde değerlendirilmesine ışık tutacağı da ifade edilebilir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Metafor

Yunanca öte anlamındaki “meta” ve taşımak anlamına gelen “phore” kelimelerinin birleşiminden meydana gelen metafor,¹⁷ bir kelimenin veya kavramın bilinenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde ifade edilmesine¹⁸ verilen isimdir. Bireylerin sahip olduğu algıları belirlemek için sıkça başvurulan¹⁹ metaforlar; siyaset bilimi, psikoloji, tarih, antropoloji ve eğitim²⁰ de dahil sosyal

¹¹ Davut Sosyal- Özlem Afacan, “İlköğretim Öğrencilerinin “Fen ve Teknoloji Dersi” Ve “Fen ve Teknoloji Öğretmeni” Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları”. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 9 / 19 (Kasım 2013), 287-306.

¹² Yusuf Cerit, “Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 6/4 (2008).

¹³ Yetim Karaca- Sebahat Sibel Ada, “Öğrencilerin Matematik Dersine ve Matematik Öğretmenine Yönelik Algılarının Metaforlar Yardımıyla Belirlenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi 26/3 (Mayıs 2018), 794.

¹⁴ Aysel Namlı vd., “Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlar”. Kastamonu Eğitim Dergisi 25/2 (Mart 2017).

¹⁵ Betül Keray Dinçel- Ahmet Yılmaz, “Ortaokul Öğrencilerinin ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının “Türkçe Dersi” Ve “Türkçe Öğretmeni” Kavramlarına İlişkin Metaforları”. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 22/1 (Nisan 2018).

¹⁶ MEB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara, MEB, 2018, 9.

¹⁷ Sema Küsmenoğlu, Psikolojik Danışma ve Metafor (İstanbul: KDY Yayıncılık, 2021), 12.

¹⁸ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Metafor” (Erişim 15 Kasım 2021).

¹⁹ Ensar Aydın- Süleyman Sulak, “Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Değer” Kavramına Yönelik Metafor Algıları”. Bartın University Journal of Faculty of Education 4/2 (Ekim 2015). 484.

²⁰ Metin İnceoğlu, Tutum, Algı, İletişim (İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, 2010), 6.

bilimlerin birçok alanında kullanılmaktadır. Bilinmeyi tanımlamak,²¹ kavramları yeniden üretmek,²² ilkeler ve teoriler geliştirmek,²³ ifadeyi güçlendirmek, dolaylı dil ile eleştiri ve sansürden kurtulmak ve sözlüksel bir boşluğu doldurmak²⁴ gibi birçok amaçla başvurulan metaforlar, insanın düşünce ve davranışlarının temelinde bulunan sebepleri belirlemek için de kullanılabilir. ²⁵

Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısıyla insanın düşünce ve davranışlarını birçok karmaşık süreç belirler.²⁵ Bu sayede insanın; diğer insan/lar, nesnelere, olaylar, fikirler ve durumlar karşısında tutum belirlemesi mümkün olabilmektedir.²⁶ İşte bu noktada metaforlar bireyin sahip olduğu tutumların tespit edilebilmesini mümkün kılmaktadır. Bu da metaforların insanın merkeze alındığı birçok çalışmada kullanılmasına imkân vermektedir. Metaforların tutumları belirlemedeki bu işlevselliği onu eğitim öğretim alanında da önemli bir konuma getirmiştir.²⁷ Bilinenden bilinmeye ulaşabilmenin bir yolu olan metaforlar, bu yönüyle öğretim programlarının oluşturulması ve öğretim ilke ve yöntemlerinin belirlenmesinde işlevsel bir fonksiyon üstlenebilmektedir. Ayrıca öğrenilmesi güç bilgilerin benzetmeler yapılarak zihindeki mevcut şablonlara yerleştirilmesinde de metaforlar formal ve informal öğrenmelerde karşımıza çıkmaktadır.²⁸ Böylece geçmişte kazanılmış kalıcı öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasında güçlü bağlantılar oluşturularak öğrenme sürecinin niteliğinin artırılması mümkün olabilmektedir.

1.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi / Öğretmeni

1982 yılında yürürlüğe giren Anayasa'nın 24. maddesi gereği daha önceki dönemlerde okullarda farklı isim, saat ve uygulamalarla yer alan din öğretimi; ilkökul dördüncü sınıftan ortaöğretim son sınıfa kadar Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi adıyla zorunlu dersler arasına alınmıştır. Bu dersler sayesinde öğrencilerin adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik²⁹ gibi kök değerlere sahip olması hedeflenmektedir. Bununla birlikte bireyi ruhsal yönden geliştirip dinin hayatı anlamlandırmadaki rolünü fark eden³⁰; dinî, millî ve ahlakî değerleri benimseyerek farklılıklarla bir arada yaşama becerisi kazanmış bireylerin yetiştirilmesi³¹ de bu derslerin hedefleri arasındadır. Tüm eğitim anlayışlarında olduğu gibi din eğitiminde de planlı ve istedik etkiler geçerlidir. Okul döneminde gerçekleşen bu etkilerin bireyde hayat boyu tutum ve davranış olarak yer etmesi beklenmektedir. Aksi halde yalnızca genel kültür seviyesinde kalmış bir öğretim ile DKAB dersinin hedeflerinin gerçekleştirilmesi oldukça zordur.³²

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimler, insanın ve toplumun her geçen gün değişen ihtiyaçları, eğitim yaklaşımlarındaki yenilikler bireylerden beklenen rolleri de değişime uğratmıştır. Önceki eğitim anlayışlarında genel olarak bilgiyi öğrenen ve öğrendiği bilgiyi davranışa dönüştürebilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanırken; artık bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayabilen bireylerin yetiştirilebilmesi amaçlanmaktadır.³³ Bu anlamda DKAB dersleri; bireylere ilkökul, ortaokul ve lise seviyesinde kazandıracığı yetkinlikler sayesinde dinî, millî ve ahlakî değerleri hayat tarzına dönüştürebilen, üretken vatandaşlar olmaları için bir fırsattır. Ayrıca sosyal ve kültürel kalkınmaya katkıda bulunan, ahlakî yetkinlikleri elde etmiş, ilgi ve

²¹ Ahmet Saban, "Functions of Metaphor in Teaching and Teacher Education: A Review Essay", *Teaching Education*, 17/4 (Aralık 2006), 300.

²² Bruce Maxwell, "Teacher As Professional' As Metaphor: What It Highlights And What It Hides", *Journal Of Philosophy Of Education*, 49/1 (2015), 94.

²³ Alan R. Tom, "Teaching as a Moral Craft: A Metaphor for Teaching and Teacher Education", *Curriculum Inquiry* 10/3 (1980), 318.

²⁴ Bahadır Kılcan, *Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2017), 4.

²⁵ Aydın, *Din Eğitimi Bilimi*, 21.

²⁶ Zengin, "Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" 273.

²⁷ Danilel Goleman, Duygusal Zeka, çev. Banu Seçkin Yüksel, Osman Deniztekin, (İstanbul: Varlık Yayınları, 1998), 44.

²⁸ Yılmaz Geçit- Gülşah Gençer, "Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği)". *Marmara Coğrafya Dergisi* 0/23 (Eylül 2013), 2.

²⁹ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara, MEB, 2018, 3.

³⁰ Sait Polat, *Kişisel Kimlik Açısından Ölümsüzlük Düşüncesi ve İnsanın Ahlaklığı, Din, Düşünce ve Ahlak*, ed. Bayram Kanarya vd., (İstanbul: Nida Yayıncılık, 2022) 2/2, 332.

³¹ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara, MEB, 2018, 9.

³² Nurullah Altaş- İsmail Arıcı, "Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci" *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü- Nurullah Altaş, (İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2017), 67

³³ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara, MEB, 2018, 1.

yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler yetiştirmek de ³⁴ DKAB dersinin öncelikleri arasındadır.

DKAB dersi öğretim programında ifade edilen kazanımlar doğrultusunda eğitim öğretim faaliyetlerine rehberlik eden ve bu konuda öğrencilere liderlik görevini yerine getiren kişi de şüphesiz ki DKAB öğretmenidir. Özel bir ihtisas mesleği olan ³⁵ DKAB öğretmenliği ileri düzeyde uzmanlık bilgi becerisiyle donanımlı olmayı gerektirmektedir. DKAB öğretmeni sadece öğrencilere dini bilgileri aktaran değil, bilgiye ulaşmada kılavuzluk yapan; sınıfın tek hâkimi değil öğrenme sürecine rehberlik eden; ³⁶ pozitif öğrenme iklimini sağlayan, ³⁷ sürekli öğrenme faaliyeti içerisinde bulunarak kendisini geliştiren bir yapıda olmalıdır. Böylece öğrencilerin kendisi hakkında olumlu tutuma sahip olabileceği birisi haline gelebilir. Çakmak tarafından gerçekleştirilen ortaöğretim öğrencilerinin DKAB öğretmenlerinden beklentilerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmada öğrencilerin; ezberleten, kuralları dayatan, teorik bilgiler sunan bir DKAB öğretmeni yerine, öğreten, yorumlatan, düşündürten bir DKAB öğretmeni istedikleri belirlenmiştir. ³⁸ DKAB öğretmenlerinin bu beklentiler doğrultusunda mesleki gelişimlerini sürdürmeleri DKAB derslerinin niteliğinin artırılması bakımında oldukça önemlidir.

2. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmenine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir? Bu bağlamda öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmenine yönelik sahip oldukları metaforlarla ilgili olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

1. Öğrenciler “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi” ve “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni” kavramlarına yönelik algılarını hangi kavramlar ile açıklamaktadır?

2. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi” ve “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni” kavramlarına ilişkin oluşturulan metaforlar hangi kategori ve temalar altında bulunmaktadır?

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin DKAB dersi ve DKAB öğretmenine yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Farkında olunan ancak derinliğine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olguların tespit edilmesi, bu yöntem sayesinde mümkün olabilmektedir. ³⁹ Bu anlamda metaforların nitel araştırma paradigmasına uygun veri toplamaya imkân veren bir araştırma yöntemi oluşturduğu, ⁴⁰ ve betimsel çözümleme için uygun veriler elde etmeye olanak sağladığı belirtilebilir. Böylece toplanan veriler daha önce oluşturulmuş olan temalara göre özetlenip yorumlanabilmektedir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılı içerisinde Sivas Merkez’de ortaöğretim seviyesinde örgün eğitime devam eden 262 öğrenci oluşturmaktadır. Bu grup, amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. ⁴¹ Bu amaçla ortaöğretim seviyesinde DKAB dersi ve öğretmenine yönelik metaforik algılara sahip öğrenciler seçilmiştir. Böylece örneklemin araştırmanın problemiyle ilgili olarak belirlenen özelliklere sahip olması sağlanmıştır. Araştırma için 273 öğrenciye form verilmiş; bu öğrencilerden 11’i eksik bilgi ve anlamsız ifadeler içeren geri dönüşleri nedeniyle

³⁴ MEB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara, MEB, 2018, 2.

³⁵ Milli Eğitim Temel Kanunu, Resmî Gazete 14574 (24 Haziran 1973), Kanun No. 1739, md. 43.

³⁶ Aydın, Din Eğitimi Bilimi, 384.

³⁷ Yunus Emre Sayan- Mustafa Tavukçuoğlu, “Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, 24/2 (Aralık 2020), 838.

³⁸ Fatih Çakmak, “Öğrencilerin Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Beklentileri”. Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi 1/ 1 (Ekim 2018), 46.

³⁹ Bk. Şener Büyüköztürk vd., Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Ankara: Pegem Akademi, 2013), 20; Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Ankara: Seçkin Yayınları, 2008), 224.

⁴⁰ Kılcan, Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi, 4.

⁴¹ Bk. Yıldırım- Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 112.

çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Atatürk Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, İMKB Anadolu Lisesi ve Prof. Dr. Necati Erşen Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğrenim gören örneklem grubundaki öğrencilerin 141'i (%53,81) kadın, 121'i (%46,19) ise erkektir. Öğrencilerin %23,28'i 9. sınıf, %25,57'si 10. Sınıf, %24,80'i 11. sınıf ve %26,33'ü 12. sınıf seviyesinde öğrenim görmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın çalışma grubundaki öğrencilerin DKAB dersi ve DKAB öğretmenine yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenebilmesi için öğrencilerden formda belirtilen “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ... gibidir- benzer/ çünkü... ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi... gibidir-benzer/ çünkü ...*” cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Veri toplama formundaki metafor bölümünün ardından “*çünkü*” kavramına yer verilmesiyle öğrencilerin ürettiği metaforu temellendirmesi amaçlanmıştır. Böylece metaforun gerekçelendirilmesi sağlanarak gerçek sonuçlara ulaşılabilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın verileri 18.11.2021 ve 3.12.2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğrencilere ulaşılan sonuçların bilimsel amacı dışında kesinlikle kullanılmayacağı bildirilmiş; gönüllülük prensibine göre formu doldurmayı kabul edenlerden samimiyet ilkesine özen göstermesi istenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın yürütülme aşamalarının ve elde edilen verilerin nasıl analiz edildiğinin ayrıntılı olarak belirtilmiş, veri toplama aracından elde edilen bulgular titizlikle okunmuş ve Microsoft Excel programına işlenmiştir. Bu aşamada eksik bilgi ve anlamsız ifade içeren veriler elenmiş ve araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Değerlendirmeye alınmamış veriler gerekli görüldüğü takdirde denetlenebilmesi⁴² için arşivlenmiştir. Bunun ardından her bir metafor anlamsal içeriğine göre kategori ve temalara ayrılmış, çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla sayısal olarak ifade edilerek⁴³ tablolaştırılmış ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin tespit edilebilmesi için iki alan uzmanından görüş alınmıştır. Alınan görüşler Miles ve Huberman'ın geliştirdiği (güvenirlilik=uzlaşma sayısı / (uzlaşma sayısı + uzlaşmama sayısı)) formülü kullanılarak değerlendirilmiş⁴⁴ ve veriler arasındaki uyum hesaplanmıştır. Buna göre araştırmanın güvenilirliğini gösteren Miles and Huberman uyum katsayısı 0,92 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin metaforlarla ilgili görüşleri aktarılırken harf-rakam-harf-rakam kodlaması kullanılmıştır. Kodlamadaki ilk harf öğrenciyi, rakam öğrencinin sırasını, sonraki harf öğrencinin cinsiyetinin baş harfini ve en sondaki rakam da öğrencinin sınıf seviyesini belirtmektedir. Örneğin Ö5E9 kodlaması 5 numaralı formu dolduran, 9. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciyi temsil etmektedir.

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamındaki ortaöğretim öğrencilerinin “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni*” ve “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi*” kavramlarına ilişkin belirttikleri metaforlar ve bu metaforların yer aldığı kategori ve temalar tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

4.1. Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforik Algıları

Çalışmaya katılan öğrencilerin “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni*” kavramına ilişkin belirttikleri metaforlar frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ortaöğretim Öğrencilerinin DKAB Öğretmenine Yönelik Sahip Oldukları Metaforlar

Sıra	Metafor	f	Yüzde	Sıra	Metafor	f	Yüzde	Sıra	Metafor	f	Yüzde
1	Rehber	28	%10,6	38	Mücevher	2	%0,76	75	İslâm Bilimcisi	1	%0,38
2	İmam	18	%6,87	39	Yön Gösterici	2	%0,76	76	Mucize	1	%0,38
3	Arkadaş	12	%4,58	40	İslam Ansiklopedisi	2	%0,76	77	Önder	1	%0,38
4	Sıradan	9	%3,43	41	Toprak	2	%0,76	78	Nur Topu	1	%0,38
5	Normal	8	%3,05	42	Pırlanta	2	%0,76	79	Düşünür	1	%0,38
6	İyi	7	%2,67	43	Ağaç	2	%0,76	80	Kılavuz Kaptan	1	%0,38
7	Kitap	6	%2,29	44	Anlayışsız	2	%0,76	81	İdare Eder	1	%0,38
8	Pusula	5	%1,90	45	İlaç	2	%0,76	82	Dert	1	%0,38

⁴² Bk. Yıldırım – Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 295.

⁴³ Bk. Yıldırım-Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 242

⁴⁴ Bk. Matthew B. Miles – A. Michael Huberman, Qualitative Data Analysis (London: Sage Publications, 1994), 64.

9	Aile	4	%1,52	46	Zorba	2	%0,76	83	Lamba	1	%0,38
10	Dost	4	%1,52	47	Önemiz	1	%0,38	84	Fener	1	%0,38
11	Cevap	4	%1,52	48	Anlayışlı	1	%0,38	85	Yaşam Koçu	1	%0,38
12	Çiçek	4	%1,52	49	Akıl Hocası	1	%0,38	86	Doğruyu Gösteren	1	%0,38
13	Öğretmen	4	%1,52	50	Neşeli	1	%0,38	87	Sözlük	1	%0,38
14	Melek	4	%1,52	51	Ebeveyn	1	%0,38	88	Cinsiyetçi	1	%0,38
15	Örnek	4	%1,52	52	Yönlendirici	1	%0,38	89	Örneğim	1	%0,38
16	Hoca	4	%1,52	53	Deniz Suyu	1	%0,38	90	Tektaş	1	%0,38
17	Güzellik	3	%1,14	54	Model	1	%0,38	91	Ansiklopedi	1	%0,38
18	Gereksiz	3	%1,14	55	Danışman	1	%0,38	92	Şeker	1	%0,38
19	Sakin	3	%1,14	56	Ahlak	1	%0,38	93	Yoldaş	1	%0,38
20	Kılavuz	3	%1,14	57	Tutarsız	1	%0,38	94	Ayet	1	%0,38
21	Doğru Yol	3	%1,14	58	Ahlaki Bilgi	1	%0,38	95	Nursaçan	1	%0,38
22	Öğretici	3	%1,14	59	Üstat	1	%0,38	96	Aşk	1	%0,38
23	Su	3	%1,14	60	İlim Işığı	1	%0,38	97	Soru Bankası	1	%0,38
24	Anne	3	%1,14	61	Oksijen	1	%0,38	98	Ayna	1	%0,38
25	Abi	3	%1,14	62	Hayat Öğretmeni	1	%0,38	99	Katı Görüşlü	1	%0,38
26	Altın	3	%1,14	63	Kötü	1	%0,38	100	Gül	1	%0,38
27	Pamuk	3	%1,14	64	Yağmur	1	%0,38	101	Araştırmacı	1	%0,38
28	Dini Bilgi	3	%1,14	65	Can	1	%0,38	102	Uyutucu	1	%0,38
29	Işık	2	%0,76	66	Sınıfın Örneği	1	%0,38	103	Zamanın Gerisi	1	%0,38
30	Peygamberlik	2	%0,76	67	Ekmek	1	%0,38	104	Harika	1	%0,38
31	Bilgisayar	2	%0,76	68	Kibar	1	%0,38	105	Saygı	1	%0,38
32	Güneş	2	%0,76	69	Hayat Kılavuzu	1	%0,38	106	Eğlenceli	1	%0,38
33	Ahlak Eğitimi	2	%0,76	70	Çöp	1	%0,38	107	Harita	1	%0,38
34	Sıkıcı	2	%0,76	71	İlgili	1	%0,38	108	Anasınıfı	1	%0,38
35	Baba	2	%0,76	72	İlkbahar	1	%0,38	109	Müftü	1	%0,38
36	Basit	2	%0,76	73	Ay	1	%0,38	110	Felsefe	1	%0,38
37	Güzel Ahlak	2	%0,76	74	Baskıcı	1	%0,38	111	Hayatin Merkezi	1	%0,38
									Toplam	262	100

Tabloya göre 262 ortaöğretim öğrencisi DKAB öğretmenine yönelik olarak 111 metafor üretmiştir. Bu metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforun “Rehber” (%10,68) olduğu görülmektedir. Yaklaşık her on öğrenciden birisinin DKAB öğretmenine ilişkin olarak “Rehber” metaforunu üretmesi, bu öğrencilerin DKAB öğretmenini yol gösterici ve yönlendirici olarak görmesinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu metafordan sonra en çok üretilen metaforun “İmam” (%6,87) olduğu anlaşılmaktadır. 18 öğrencinin DKAB öğretmenine yönelik olarak “İmam” metaforunu belirtmesinin nedeni olarak, bu öğrencilerin DKAB öğretmenlerini dini bir önder ve bilgi kaynağı olarak görmeleri olduğu ifade edilebilir. 12 öğrencinin ürettiği “Arkadaş” metaforu DKAB öğretmenine ilişkin olarak en fazla tekrarlanan (%4,58) üçüncü metaforudur. Öğrencilerin DKAB öğretmenleri hakkında “Arkadaş” metaforunu üretmesi, bu öğrencilerin DKAB öğretmenlerine verdikleri değer ve onu kendilerine yakın hissetmelerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. 9 öğrencinin (%3,43) “Sıradan” 8 öğrencinin (%3,05) ise “Normal” metaforunu üretmesi, bu gruptaki öğrencilerin DKAB öğretmenlerini vasat bir öğretmen olarak gördüklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu metaforları sırasıyla 7 öğrencinin “İyi” (%2,67), 6 öğrencinin “Kitap” (%2,29), 5 öğrencinin “Pusulula” (%1,90) ve 4’er öğrencinin “Aile” (%1,52), “Dost” (%1,52), “Cevap” (%1,52) “Çiçek” (%1,52), “Öğretmen” (%1,52), “Melek” (%1,52), “Örnek” (%1,52) ve “Hoca” (%1,52) metaforları takip etmektedir. Geri kalan 137 öğrencinin ise 3’er, 2’şer ve 1’er olmak üzere toplam 95 metafor ürettiği de tablodan çıkan bir diğer sonuçtur. Öğrencilerin DKAB öğretmenine yönelik ürettiği metaforların temaları ve kategorileri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Ortaöğretim Öğrencilerinin DKAB Öğretmenine Yönelik Sahip Olduğu Metaforların Kategorisi ve Temaları

Temalar	Kategoriler	Metafor	Metafor Sayısı	Yüzde
Olumlu Yaklaşım (%82,42)	Değer Olarak DKAB Öğretmeni	Arkadaş (12) Aile (4) Dost (4) Çiçek (4) Melek (4) Güzellik (3)	61	%23,28
		Altın (3) Pamuk (3) Işık (2) Güneş (2) Mücevher (2) Pırlanta		
		(2) Anlayışlı (1) Ahlak (1) Can (1) Ekmek (1) Kibar (1)		
		İlkbahar (1) Ay (1) Mucize (1) Nur Topu (1) Tektaş (1) Şeker		
		(1) Aşk (1) Gül (1) Harika (1) Eğlenceli (1) Anasınıfı (1)		

Netlik Taşımayan Yaklaşım %9,54	Yol Gösteren / Yönlendiren Bir Öğretmen Olarak DKAB Öğretmeni	Rehber (28) Pusula (5) Kılavuz (3) Doğru Yol (3) Yön Gösterici (2) Akıl Hocası (1) Yönlendirici (1) Lamba (1) Danışman (1) Harita (1) Fener (1) Hayat Öğretmeni (1) Hayat Kılavuzu (1) Önder (1) Kılavuz Kaptan (1) Yaşam Koçu (1) Doğruyu Gösteren (1)	53	%20,23
	Bilgi Kaynağı Olarak DKAB Öğretmeni	İmam (18) Cevap (4) Hoca (4) Öğretici (3) Dini Bilgi (3) Peygamberlik (2) Bilgisayar (2) Ahlak Eğitimi (2) İslam Ansiklopedisi (2) Soru Bankası (1) Araştırmacı (1) Ahlaki Bilgi (1) Üstat (1) İlim Işığı (1) Müftü (1) Düşünür (1) İslâm Bilimcisi (1) Sözlük (1) Ansiklopedi (1) Ayet (1)	51	%19,46
	Fayda Sağlayıcı Olarak DKAB Öğretmeni	İyi (7) Kitap (6) Su (3) Anne (3) Abi (3) Baba (2) Toprak (2) Ağaç (2) İlaç (2) Neşeli (1) Ebeveyn (1) Deniz Suyu (1) Oksijen (1) Yağmur (1) Felsefe (1) Yoldaş (1) Ayna (1) Nursaçan (1) İlgili (1)	40	%15,26
	Örnek Olarak DKAB Öğretmeni	Örnek (4) Güzel Ahlak (2) Hayatin Merkezi (1) Sınıfın Örneği (1) Örneğim (1) Model (1) Saygı (1)	11	%4,20
	Sıradan Birisi Olarak DKAB Öğretmeni	Sıradan (9) Normal (8) Öğretmen (4) Sakin (3) İdare Eder (1)	25	%9,54
Olumsuz Yaklaşım (%8,02)	Zarar Veren Birisi Olarak DKAB Öğretmeni	Zorba (2) Dert (1) Çöp (1) Katı Görüşlü (1) Uyutucu (1) Zamanın Gerisi (1) Tutarsız (1) Kötü (1) Baskıcı (1) Cinsiyetçi (1)	12	%4,58
	İstenmeyen Birisi Olarak DKAB Öğretmeni	Gereksiz (3) Sıkıcı (2) Basit (2) Anlayışsız (2) Önemiz (1)	9	%3,44
Toplam			262	100

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforlarda DKAB öğretmenine yönelik olarak olumlu, olumsuz ve netlik taşımayan olmak üzere üç farklı yaklaşım tespit edilmiştir. Üretilen metaforların %82,42'si olumlu olarak görülürken, %8,02'si olumsuz ve %9,54'ü netlik taşımayan yönelim içermektedir. Olumlu tema altında "Değer Olarak DKAB Öğretmeni (%23,28)", "Yol Gösteren / Yönlendiren Bir Öğretmen Olarak DKAB Öğretmeni" (%20,23)", "Bilgi Kaynağı Olarak DKAB Öğretmeni (%19,46)", "Fayda Sağlayıcı Olarak DKAB Öğretmeni (%15,26)", ve "Örnek Olarak DKAB Öğretmeni (%4,20) olmak üzere 5 kategori bulunmaktadır. Bu kategorilere ait bazı metaforların açıklamaları ve kodları aşağıda verilmiştir.

Değer Olarak DKAB Öğretmeni: "Onlar şeker gibi insanlardır ve çok kıymetlidirler." (Ö10E9); "İyi niyetli, saf ve temiz birisidir." (Ö26K9); "Çok iyi birisi, çok anlayışlı, çok ilgili... Bir anne gibi hissettiriyor." (Ö31E11)

Yol Gösteren / Yönlendiren Bir Öğretmen Olarak DKAB Öğretmeni: "Çünkü hayat bir yolculuk, Din Kültürü öğretmenleri de bu yolculuğun rehberidir." (Ö24K10); "Din sonu gelmeyen gezi gibidir, öğretmenimizde rehber." (Ö156K9); "Hayatta olan ve olabilecek şeyleri daha iyi nasıl yapılacağını nasıl faydalı olacağını gösterir." (Ö204E10)

Bilgi Kaynağı Olarak DKAB Öğretmeni: "Merak ettiğim, şüphe duyduğum her şeyi cevaplar." (Ö30K9); "Derste sorduğumuz sorulara tam donanımlı cevaplar veriyor." (Ö32K12); "Her ne konuda olursa olsun her sorumuzun cevabı vardır." (Ö37E9)

Fayda Sağlayıcı Olarak DKAB Öğretmeni: "Çünkü her konuda bize yardımcı oluyor." (Ö178E10); "Yeri gelir dertleşir doğruları görmemizi sağlar." (Ö220E11); "Anne baba gibi hep faydalı olurlar." (Ö129K11)

Örnek Olarak DKAB Öğretmeni: "Bizim için hem maddi hem manevi örnektir." (Ö114E9); "Gerek yaşam şekli gerekse davranışlarıyla örnek bir insandır." (Ö256K9); "Dersin yanında gerçek hayatla da ilişkilidir, yaşayarak gösterir." (Ö226E12)

Öğrencilerin DKAB öğretmenine yönelik ürettiği metaforlarda netlik taşımayan yaklaşımlar “Sıradan Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%9,54) kategorisi altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriye ait bazı metaforların açıklamaları ve kodları şöyledir.

Sıradan Birisi Olarak DKAB Öğretmeni: “Mesleği öğretmenlik alanı farklıdır, her öğretmen gibi.” (Ö6K12); Dersinin din olması bir ayrıcalık sağlamıyor.” (Ö63E9); “Her öğretmen gibi işini yapar.” (Ö206K10)

Araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB öğretmenine yönelik olarak ürettiği metaforlar içerisinde olumsuz yönelim taşıyanlar “Zarar Veren Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%4,58) ve “İstenmeyen Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%3,44) olmak üzere iki kategori altında bulunmaktadır. Bu kategorilere ait bazı metaforların açıklamaları ve kodları aşağıda verilmiştir.

Zarar Veren Birisi Olarak DKAB Öğretmeni: “Verilen müfredatı takip etmek yerine kendi fikirlerini dayatıyor ve halihazırda bu konularda kendi fikirlerini oluşturacak yaştaki bizler için kesinlikle eziyetten başka bir şey değil.” (Ö73K12); “Ders kolay, hocalar kötü.” (Ö51E11); “Gelen sorulara karşı netlik ile cevap verememekte ve insanları şüphe duymaya itmektedir.” (Ö94E9)

İstenmeyen Birisi Olarak DKAB Öğretmeni: “Din öğretmenini 12. sınıfta görmek mantıksız geliyor bana.” (Ö175E12); “Hocayı sevmiyorum.” (Ö131E9); “Ezberle gidiyorlar çok bilgileri yok din hakkında dini bilgileri.” (Ö126E9)

4.2. Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine İlişkin Metaforik Alguları

Çalışmaya katılan öğrencilerin “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi” kavramına ilişkin belirttikleri metaforlar frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerinin DKAB Dersine Yönelik Sahip Oldukları Metaforlar

Sıra	Metafor	f	Yüzde	Sıra	Metafor	f	Yüzde	Sıra	Metafor	f	Yüzde
1	Hayat	23	%8,77	42	Din	2	%0,76	83	Bilgilendirici	1	%0,38
2	Kitap	17	%6,48	43	Yol Gösterici	2	%0,76	84	Lamba	1	%0,38
3	Rehber	10	%3,81	44	Keyif	2	%0,76	85	Temiz Hava	1	%0,38
4	Sıradan	7	%2,67	45	Oksijen	2	%0,76	86	Müzik	1	%0,38
5	Sohbet	7	%2,67	46	Tarafı	2	%0,76	87	Yaşam	1	%0,38
6	Gereksiz	6	%2,29	47	Hoş	2	%0,76	88	Masaj	1	%0,38
7	Sıkıcı	6	%2,29	48	İsraf	2	%0,76	89	Nasihat	1	%0,38
8	Kılavuz	5	%1,90	49	Can	1	%0,38	90	Zorlama	1	%0,38
9	Huzur	5	%1,90	50	Yağmur	1	%0,38	91	Bilgi Kaynağı	1	%0,38
10	Güneş	5	%1,90	51	Ferahlık	1	%0,38	92	Bayağı	1	%0,38
11	Su	5	%1,90	52	Mükemmel	1	%0,38	93	Balon	1	%0,38
12	Çiçek	4	%1,52	53	Yardımcı	1	%0,38	94	Propaganda	1	%0,38
13	Eğlence	4	%1,52	54	Basit	1	%0,38	95	Eşsiz	1	%0,38
14	Terapi	4	%1,52	55	Tohum	1	%0,38	96	Saçma	1	%0,38
15	Pusula	4	%1,52	56	Kuzey Yıldızı	1	%0,38	97	Herhangi	1	%0,38
16	Bilgi	4	%1,52	57	Buğday Başağı	1	%0,38	98	Sevgi	1	%0,38
17	Önemli	3	%1,14	58	İhtiyaç	1	%0,38	99	Önemsiz	1	%0,38
18	Işık	3	%1,14	59	Boş Teneke	1	%0,38	100	Dost	1	%0,38
19	Öğretici	3	%1,14	60	Terbiye	1	%0,38	101	Sırdaş	1	%0,38
20	Güzel	3	%1,14	61	Rahatlamak	1	%0,38	102	İnsan	1	%0,38
21	İman	3	%1,14	62	Cevap	1	%0,38	103	Diken	1	%0,38
22	Boş	3	%1,14	63	Rüya	1	%0,38	104	Teneffüs	1	%0,38
23	Aile	3	%1,14	64	Arkadaş	1	%0,38	105	Kafa Dinleme	1	%0,38
24	Gıda	2	%0,76	65	Öğrenmek	1	%0,38	106	Hayat Bilgisi	1	%0,38
25	Vaaz	2	%0,76	66	Dini Bilgi	1	%0,38	107	Öğrencilik	1	%0,38
26	Ders	2	%0,76	67	Anlamak	1	%0,38	108	Tutarsız	1	%0,38
27	Hazine	2	%0,76	68	Mola	1	%0,38	109	Rahatlık	1	%0,38
28	Ahlak	2	%0,76	69	Ninni	1	%0,38	110	Eğitici	1	%0,38
29	Doğru Yol	2	%0,76	70	Uyuşturucu	1	%0,38	111	Safsata	1	%0,38
30	İyi	2	%0,76	71	Hayatın Anlamı	1	%0,38	112	Hesap Makinesi	1	%0,38
31	Yük	2	%0,76	72	Google	1	%0,38	113	Boş Kutu	1	%0,38
32	Ekmek	2	%0,76	73	Cennet	1	%0,38	114	Sınava Hazırlık	1	%0,38
33	Kütüphane	2	%0,76	74	Yararlı	1	%0,38	115	İlaç	1	%0,38
34	Ağaç	2	%0,76	75	Altın	1	%0,38	116	Harita	1	%0,38
35	Ahret	2	%0,76	76	Yetersiz	1	%0,38	117	Baş Belası	1	%0,38

36	Normal	2	%0,76	77	Edep	1	%0,38	118	İslam Öğretimi	1	%0,38
37	Dinlenme	2	%0,76	78	Toprak	1	%0,38	119	Eziyet	1	%0,38
38	Mutluluk	2	%0,76	79	Kapı	1	%0,38	120	Kullanma Kılavuzu	1	%0,38
39	Gerekli	2	%0,76	80	Reels Videoları	1	%0,38	121	Cami	1	%0,38
40	Doğruluk	2	%0,76	81	Yanlış	1	%0,38	122	Araştırma	1	%0,38
41	Bilgisayar	2	%0,76	82	Fener	1	%0,38	123	Dağınık oda	1	%0,38
									Toplam	262	%100

Tablo 3 incelendiğinde 262 öğrencinin DKAB dersine ilişkin 123 metafor ürettiği görülmektedir. Bunlar arasında en sık tekrarlananların “Hayat” (%8,77) metaforu olduğu tespit edilmiştir. 23 öğrencinin DKAB dersi için “Hayat” metaforunu üretmesi, bu öğrencilerin DKAB dersini hayatın içerisinde bir ders olarak görmelerinin bir yansıması olduğu söylenebilir. DKAB dersine ilişkin olarak 17 öğrencinin ürettiği “Kitap” (%6,48) en sık kullanılan 2. metafordur. Öğrencilerin bu metaforu üretmesinin altındaki gerekçenin DKAB dersini bilgi veren bir ders olarak görmeleri olduğu belirtilebilir. Bu grup öğrencilerin ardından DKAB dersi için “Rehber” (%3,81) metaforu üreten öğrenciler gelmektedir. 10 öğrencinin DKAB dersi için “Rehber” metaforu üretmesi, bu öğrencilerin DKAB dersini yol gösteren ve yönlendiren bir ders olarak görmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir. 7 öğrencinin ürettiği “Sıradan” metaforu DKAB dersine ilişkin olarak en fazla tekrarlanan (%2,67) dördüncü metafordur. Öğrencilerin DKAB dersi için “Sıradan” metaforunu kullanması, bu grup öğrencilerin DKAB dersini vasat bir ders gibi görmelerinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Yine aynı sayıda öğrencinin ürettiği “Sohbet” (%2,67) metaforu da bu gruptaki öğrencilerin DKAB dersini öğretmenle diyalog kurulabilen bir ders olarak görmelerinin yansıması olduğu belirtilebilir. 6’şar öğrencinin ürettiği “Gereksiz” ve “Sıkıcı” (%2,29) metaforları ise DKAB dersi için olumsuz yönde geliştirilen metaforlar arasındadır. Bu metaforları sırasıyla 5’er öğrencinin ürettiği “Kılavuz”, “Huzur”, “Güneş” ve “Su” (%1,90) metaforları; 4’er öğrencinin ürettiği “Çiçek”, “Eğlence”, “Terapi”, “Pusul” ve “Bilgi” (%1,52) metaforları takip etmektedir. Geri kalan 146 öğrencinin ise 3’er, 2’şer ve 1’er olmak üzere toplam 107 metafor ürettiği de tabloda ortaya konulan bir diğer sonuçtur. Öğrencilerin DKAB dersine yönelik olarak ürettiği metaforların temaları ve kategorileri Tablo 4’te gösterilmektedir

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin DKAB Dersine Yönelik Sahip Oldukları Metaforların Kategorileri ve Temaları

Temalar	Kategoriler	Metafor	Metafor Sayısı	Yüzde		
Olumlu Yaklaşım (%81,3)	Bir İhtiyaç Olarak DKAB	Hayat (23) Sohbet (7) Güneş (5) Su (5) Aile (3) Önemli (3) Oksijen (2)	65	%24,80		
		Gıda (2) Ağaç (2) Gerekli (2) Can (1) Yağmur (1) Yardımcı (1)				
		Hayat Bilgisi (1) İhtiyaç (1) Arkadaş (1) İlaç (1) Hayatın Anlamı (1)				
		Toprak (1) Yaşam (1) Yararlı (1)				
		Kitap (17) Bilgi (4) Öğretici (3) Vaaz (2) Ders (2) Bilgisayar (2) Kütüphane				
Bilgi Veren Bir Ders Olarak DKAB	Yol Gösteren Bir Ders Olarak DKAB	(2) Hesap Makinesi (1) Sınava Hazırlık (1) Öğrenmek (1) Dini Bilgi	46	%17,56		
		(1) Anlamak (1) İslam Öğretimi (1) Cami (1) Google (1) Araştırma				
		(1) Öğrencilik (1) Eğitici (1) Cevap (1) Bilgilendirici (1) Bilgi				
		Kaynağı (1)				
		Rehber (10) Kılavuz- (5) Pusula (4) Işık (3) Yol Gösterici (2)				
Bir Değer Olarak DKAB	Huzur Veren Bir Ders Olarak DKAB	Kuzey Yıldızı (1) Kullanma Kılavuzu (1) Harita (1) Doğru Yol (2)	33	%12,60		
		Kapı (1) Fener (1) Lamba (1) Nasihat (1)				
		Çiçek (4) Güzel (3) İman (3) Ekmek (2) Ahiret (2) Din (2) İyi (2)			34	%12,98
		Ahlak (2) Doğruluk (2) Hazine (2) Cennet (1) Altın (1) Eşsiz (1)				
		Edep (1) Dost (1) Sırdaş (1) Mükemmel (1) İnsan (1) Tohum (1)				
Buğday Başağı (1)						
Huzur (5) Terapi (4) Mutluluk (2) Hoş (2) Kafa Dinleme (1) Rahatlık (1)	21	%8,02				
Terbiye (1) Rahatlamak (1) Mola (1) Ninni (1) Temiz Hava (1) Sevgi						
(1)						

Netlik	Keyif Veren Bir Ders Olarak DKAB	Eğlence - (4)	Dinlenme (2)	Keyif- (2)	Ferahlık (1)	Teneffüs (1)	14	%5,34	
		Rüya (1)	Reels Videoları (1)	Müzik (1)	Masaj (1)				
Olumsuz Yaklaşım (%14,12)	Sıradan Bir Ders Olarak DKAB	Sıradan (7)	Normal (2)	Basit (1)	Bayağı (1)	Herhangi (1)	12	%4,58	
Olumsuz Yaklaşım (%14,12)	İstenmeyen Bir Ders Olarak DKAB	Gereksiz (6)	Sıkıcı (6)	Boş (3)	İsraf (2)	Önemsiz (1)	Boş Teneke-1	21	%8,02
		Boş Kutu (1)	Balon (1)						
Olumsuz Yaklaşım (%14,12)	Zarar Veren Bir Ders Olarak DKAB	Yük (2)	Tarafı (2)	Diken (1)	Tutarsız (1)	Safsata (1)	Baş Belası (1)	16	%6,10
		Eziyet (1)	Uyuşturucu (1)	Dağınık oda (1)	Yetersiz (1)	Yanlış (1)			
		Zorlama (1)	Propaganda (1)	Saçma (1)					
Toplam							262	100	

Ortaöğretim öğrencilerin DKAB dersine yönelik olarak geliştirdikleri metaforlarda olumlu, olumsuz ve netlik taşımayan olmak üzere üç yönelim görülmektedir. Üretilen metaforların %81,3'ü olumlu, %4,58'i netlik taşımayan olarak görülürken, %14,12'si ise olumsuz bir yönelim içermektedir. Olumlu tema altında "Bir İhtiyaç Olarak DKAB" (%24,80), "Bilgi Veren Bir Ders Olarak DKAB" (%17,56), "Yol Gösteren Bir Ders Olarak DKAB" (%12,60), "Bir Değer Olarak DKAB" (%12,98), "Huzur Veren Bir Ders Olarak DKAB" (%8,02), ve "Keyif Veren Bir Ders Olarak DKAB" (%5,34) olmak üzere 6 kategori bulunmaktadır. Bu kategorilere ait katılımcıların dile getirdiği bazı metaforların açıklamaları ve kodları aşağıda gösterilmektedir.

Bir İhtiyaç Olarak DKAB Dersi: "Hayatın gereklerini konu alır." (Ö77E10); "Bana kattıkları hem bu dünyada hem diğer dünyada işime yarar." (Ö85K11); "İnsan doğduktan itibaren kendinden üstün bir varlık arar, eğer bu yolu doğru yoldan farklı şeylerde ararsa karanlıklar içine düşer, bu yüzden din dersi gereklidir." (Ö93K12)

Bilgi Veren Bir Ders Olarak DKAB Dersi: "Dinimiz hakkındaki doğru bilgileri bize öğretir." (Ö118K9); "Dini öğrenmezsek ilerde bi şey bilmeyiz, en iyisi Din dersinden öğrenerek ilerlemek." (Ö49E9); "Fazlasıyla sorumuz ve sorunlarımız oluyor bunları bu derste rahatlıkla soruyoruz." (Ö101E10)

Yol Gösteren Bir Ders Olarak DKAB Dersi: "Çünkü dinimizi öğreniyoruz doğru yolu bulmamız için gerekli." (Ö4E12); "Bana doğru yolu gösteriyor." (Ö28K11); "Bu derste hayatımızı amaçlandırıp ona göre yaşamayı sağlıyoruz." (Ö37E10)

Bir Değer Olarak DKAB Dersi: "Seviyorum bu dersi." (Ö60E9); "Moodumuzu yükseltiyor." (Ö97K10); "Kalbimi ısıtır." (Ö174E9)

Huzur Veren Bir Ders Olarak DKAB Dersi: "Huzur verir." (Ö161E12); "Sadece ders olarak bakmak bence saçma, çünkü bu ders ferahlık hissi veriyor." (Ö159K11); "Diğer dersler gibi beni yormuyor strese üzüntüye sokmuyor, rahatlatıyor." (Ö107K12);

Keyif Veren Bir Ders Olarak DKAB Dersi: "Din dersini dinlemek bana keyif verir." (Ö93E9); "Okulda derslerden baya daralmış ve bunalmışken gerçekten eğlenceli geçiyor." (Ö261E10); "Terapi gibi." (Ö15K11)

Ortaöğretim öğrencileri tarafından DKAB dersine yönelik üretilen metaforlar içerisinde netlik taşımayan yaklaşım içerenler "Sıradan Bir Ders Olarak DKAB" (%4,58) kategorisi altında gösterilmektedir. Bu kategoriye ait bazı metaforların açıklamaları ve kodları şöyledir.

Sıradan Bir Ders Olarak DKAB Dersi: "Normaldir." (Ö83K9); "Bütün dersler aynı." (Ö190E9); "Gayet normal, derse girip çıkıyoruz." (Ö250K12)

Öğrencelerin DKAB dersine ilişkin olarak ürettiği metaforlar içerisinde olumsuz yönelim taşıyanlar "İstenmeyen Bir Ders Olarak DKAB" (%8,01) ve "Zarar Veren Bir Ders Olarak DKAB" (%6,10) olmak üzere iki kategori altında yer almaktadır. Bu kategorilere ait bazı metaforların açıklamaları ve kodları ile aşağıda gösterilmektedir.

İstenmeyen Bir Ders Olarak DKAB: "Herkes aynı dini görüşe sahip/ aynı dine mensup değildir. Bu yüzden hepimizin okulda İslam dininin kurallarını "Din kültürü ve Ahlak Bilgisi" adı altında zorunlu ders olarak alması lüzumsuzdur." (Ö16K12); "İçerisinde yalnızca İslam dinini bulundurmakla birlikte onu bile tam olarak açıklayamamaktadır. Bizim yaşlarımızdaki insanlar, görüşleri ve dinleri yeni yeni keşfediyor olduğundan bize daha fazla seçenek sunması, tüm dinleri tüm yönleriyle eşit bir biçimde tanıtması gerektiğini düşünüyorum. Eğer şu an bulundurduğu çizgisinden çıkıp tarih boyunca gelip geçmiş veya halen süren tüm dinleri bize

anlatırsa gerçek bir Din Kültürü, tüm bu dinleri anlatırken de nötr olup hoşgörüyü, barışı ve saygıyı öğretirse de gerçek bir Ahlak Bilgisi dersi olacağı görüşündeyim.” (Ö70K11); “Herkesin farklı inançları var ve bu dersin olmaması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö103E11)

Zarar Veren Bir Ders Olarak DKAB: “Din kişiye özgüdür ve okul gibi resmi bir alanda böyle bir dersi işlemek tacizdir.” (Ö73K11); “Dersin içeriği ve öğretmenin bilinçsizliği yüzünden asla çekilmez.” (Ö128E12); “İnsanlara zorla islam dini dayatılıyor ve farklı görüşü olanlar insan değilmiş gibi davranılıyor. Ben müslüman değilim ve her görüşe saygım var ancak kimsenin benimkine saygısı yok. Resmen görüşüm nedeniyle zorbalığa maruz kalıyorum. Acilen bu saçma dersin zorunluluğu kalkmalı acilen!!!!” (Ö216E11)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ortaöğretim seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin DKAB öğretmeni ve dersine yönelik metaforik algılarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin ürettiği metaforlarda olumlu, olumsuz ve netlik taşımayan olmak üzere üç eğilimin bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu DKAB öğretmenine yönelik olumlu metafor (%82,44) üretirken, yaklaşık her 10 öğrenciden birisi (%9,54) netlik taşımayan metafor belirtmiş, kalan kısmı ise (%8,02) olumsuz yönde metafor bildirmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforlar “Rehber” (%10,68) “İman” (%6,87) ve “Arkadaş” (%4,58) metaforları olurken; olumsuz olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlananların “Gereksiz” (%1,14), “Zorba” (0,76) ve “Sıkıcı” (0,76) metaforları olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin DKAB dersine yönelik ürettiği metaforların da büyük bölümünün (%81,3) olumlu olduğu görülmüş; geri kalan kısım içerisinde öğrencilerin bir bölümünün (%4,58) netlik taşımayan, diğer bölümünün ürettiği metaforların (%14,12) ise olumsuz bir yönelim içerdiği belirlenmiştir. DKAB dersine yönelik olarak olumlu yönde üretilen metaforların içerisinde en sık tekrarlananlar “Hayat” (%8,77), “Kitap” (%6,48) ve “Rehber” (%3,81) metaforları olurken; olumsuz yönde üretilen metaforlar içerisinde en çok tekrarlananların “Gereksiz” (%2,29), “Sıkıcı” (%2,29) ve “Boş” (%1,14) metaforları olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB öğretmenine yönelik olarak ürettiği metaforlardan olumlu yönelim içerenler “Değer Olarak DKAB Öğretmeni” (%23,28), “Yol Gösteren / Yönlendiren Biri Olarak DKAB Öğretmeni” (%20,23), “Bilgi Kaynağı Olarak DKAB Öğretmeni” (%19,46), “Fayda Sağlayıcı Olarak DKAB Öğretmeni” (%15,26), ve “Örnek Olarak DKAB Öğretmeni” (%4,20) kategorileri altında toplanmış; netlik taşımayan yaklaşımda olanlar “Sıradan Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%9,54) kategorisi içerisinde yer almış; olumsuz yönelim içeren metaforlar ise “Zarar Veren Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%4,58) ve “İstenmeyen Birisi Olarak DKAB Öğretmeni” (%3,44) kategorileri içerisinde yer bulmuştur. Öğrencilerin DKAB dersine ilişkin ürettiği metaforlar içerisinde olumlu yönelim taşıyanlar “Bir İhtiyaç Olarak DKAB” (%24,80), “Bilgi Veren Bir Ders Olarak DKAB” (%17,55), “Yol Gösteren Bir Ders Olarak DKAB” (%12,60), “Bir Değer Olarak DKAB” (%12,98), “Huzur Veren Bir Ders Olarak DKAB” (%8,02) ve “Keyif Veren Bir Ders Olarak DKAB” (%5,34) olmak üzere 6 kategori altında toplanmış; netlik taşımayan yaklaşımda olan metaforlar “Sıradan Bir Ders Olarak DKAB” (%4,58) kategorisi içerisinde yer bulmuş; olumsuz yönelim içerenler ise “İstenmeyen Bir Ders Olarak DKAB” (%8,01) ve “Zarar Veren Bir Ders Olarak DKAB” (%6,10) kategorileri altında yer almıştır.

DKAB öğretmenine yönelik üretilen metaforların en fazla “Değer Olarak DKAB Öğretmeni” kategorisi altında toplandığı görülmektedir. Yaklaşık her dört öğrenciden birisinin (%23,28) ürettiği metaforların bulunduğu bu kategori, öğrencilerin DKAB öğretmenine verdikleri değer yansımasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin “Arkadaş”, “Aile”, “Dost”, “Çiçek”, “Melek”, “Güzellik”, “Altın” ve “Pamuk” gibi metaforlar üretmesi, bu grup öğrencilerin DKAB dersinin hedeflediği kazanımlara ulaşabilmesinde önemli bir göstergedir. Nitekim Kaya tarafından öğrencilerin DKAB dersine yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmada,⁴⁵ DKAB öğretmenini seven öğrencilerin bu derse karşı tutumlarının, DKAB öğretmenini sevmeyen öğrencilerin tutumlarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu noktada DKAB öğretmenine yönelik olumlu tutum geliştirilmesi öğrencilerin başarısı ile de ilişkilendirilebilir. Çünkü öğretmene değer veren öğrencilerin öğrenme motivasyonu yükselecek ve böylece DKAB dersinin gerçekleştirmek istediği amaca ulaşılması daha kolay olacaktır.⁴⁶ Öte yandan DKAB dersine ilişkin üretilen metaforların ise en fazla “Bir İhtiyaç Olarak DKAB” kategorisi altında toplandığı görülmektedir. Her dört öğrenciden yaklaşık birisinin (%24,80) DKAB dersi için “Hayat”, “Sohbet”, “Güneş”, “Su”, “Aile”, “Önemli” ve “Oksijen” türünden metafor üretmesi, DKAB ders içeriğinin bu öğrencilerin yaşamları için bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

⁴⁵ Mevlüt Kaya, “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları”. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 12 / 12-13 (Nisan 2001), 74.

⁴⁶ Zengin, “Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. 280.

Araştırmaya katılan 262 ortaöğretim öğrencisi, DKAB öğretmenine yönelik 111; DKAB dersine yönelik ise toplam 123 farklı metafor üretmiştir. DKAB öğretmeni ve dersine ilişkin üretilen metaforların çok farklı kavramlarla ifade edilmesi, metaforik algıların merkeze alındığı ders ve öğretmen üzerine yapılmış bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir.⁴⁷ Bu durumun nedeni olarak, öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmeniyle hem ilkökul hem ortaokul hem de mevcut buldukları lise seviyesinde çok farklı etkileşimler yaşamış olmaları söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin okul dışı yaşamda elde ettiği dine ve dini anlatan insanlara yönelik farklı algılarının da DKAB dersi ve öğretmenine yönelik tutumlarını farklılaştırabileceği belirtilebilir.

Çalışmada elde edilen temalar, ilkökul öğrencilerinin DKAB dersine ilişkin metaforik algılarını araştıran Taş'ın çalışmasında⁴⁸ belirlenen temalarla kısmen farklılık göstermektedir. Her iki çalışmada da öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmenine yönelik metaforik algılarının büyük çoğunluğu olumlu iken bu oran ortaöğretim öğrencilerinde ilkökul öğrencilerine göre daha düşüktür. Taş'ın çalışmasında ilkökul öğrencilerinin DKAB öğretmenine yönelik ürettiği metaforların %87,18'inin olumlu olduğu görülürken ortaöğretim öğrencilerinde bu oran %80,44 düzeyindedir. İlkokul öğrencilerinin DKAB dersine ilişkin ürettiği metaforların ise %92,31'i olumlu olurken, bu oran lise öğrencilerinde %81,3 seviyesindedir. Kaya tarafından⁴⁹ ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin DKAB dersine karşı ortaöğretim öğrencilerine göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bu yönüyle Kaya'nın tespit ettiği bulgularla benzerlik arz ettiği söylenebilir. Araştırmada elde edilen bu bulguların nedeni olarak ilkökul öğrencilerinin ilk defa karşılaştığı DKAB dersine karşı olan olumlu tutumlarının yıllar içerisinde dersten bıkkınlığa doğru dönüşmüş olması belirtilebilir. Ayrıca gençlik dönemindeki dine karşı sorgulayıcı bakış açısının⁵⁰ yansımaları da bu sonuçta etkili olabilir. Bununla birlikte DKAB dersi içeriğinin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışlarının da bu sonuçta etkili olabileceği ifade edilebilir. Çünkü din öğretiminde öğretmenin öğrencilerine karşı takındığı tutum, dersin başarısını doğrudan etkileyebilmektedir.⁵¹ Karateke tarafından imam hatip öğrencilerinin meslek dersi öğretmenlerine yönelik ürettiği metaforların belirlenmesinin amaçlandığı çalışmada⁵² ise öğrencilerin %77,4'ünün meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu metaforlar ürettiği belirlenmiştir. Bu bulgu ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin buldukları okullarda hem DKAB hem de meslek dersi öğretmenlerine yönelik birbirine yakın oranlarda olumlu metaforik algılara sahip olduğunu göstermektedir.

Farklı ders ve branş öğretmenleri üzerinde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin bu ders ve öğretmenlerine yönelik metaforik algılarının yüksek oranlarda olumlu olduğu görülmektedir. Sosyal ve Afacan tarafından ilköğretim öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersi ve öğretmenine yönelik metaforik algılarının tespit edilesi amacıyla yapılan çalışmada,⁵³ öğrencilerin tamamının hem ders hem de öğretmene yönelik olumlu metaforlar ürettiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Namlı vd. tarafından ortaokul öğrencilerinin tamamının Beden Eğitimi dersine yönelik metaforik algılarının da⁵⁴ olumlu olduğu ortaya konulmuştur. Dinçel ve Yılmaz tarafından gerçekleştirilen çalışmada da Türkçe dersi ve öğretmenine yönelik olarak ortaokul öğrencilerinin metaforik algılarında benzer sonuçlar görülmektedir.⁵⁵ Bu çalışmada öğrencilerin tamamının Türkçe öğretmenine yönelik olarak olumlu metafor ürettiği, %90,73'ünün ise Türkçe dersine ilişkin olumlu metafor ürettiği belirlenmiştir. Bu noktada ortaöğretim öğrencilerinin DKAB dersine ilişkin %14,12'lik ve DKAB öğretmenine ilişkin ise %8,02'lik bir oranda olumsuz metafor üretmesi farklı branş dersi ve öğretmeniyle karşılaştırıldığında yüksek sayılabilecek bir orandır. Ayrıca bazı öğrencilerin DKAB dersi ve öğretmeni ilgili olarak ürettiği metaforlarda "Zorlama", "Propaganda", "Saçma", "Zorba", "Dert", "Çöp", "Kötü", "Baskıcı", "Diken", "Safsata",

⁴⁷ Taş, "İlkokul Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları"; Karateke, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları"; Fikriye Yaman- Barış Yaman, "Ortaokul Öğrencilerinin Matematik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7 / 6 (Haziran 2020); Sosyal- Afacan, "İlköğretim Öğrencilerinin "Fen ve Teknoloji Dersi" Ve "Fen ve Teknoloji Öğretmeni" Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları"; Namlı vd., "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlar".

⁴⁸ Taş, "İlkokul Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları".

⁴⁹ Kaya, "İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları", 73.

⁵⁰ Gençlik Döneminde Dine İlişkin Sorgulamalar İçin bk. Asım Yapıcı, "Şüphe ve İnanç Kısacında Gençlerin Din ve Dindarlık Algıları". *İlahiyat Akademik / 12* (Aralık 2020); Muhammed Muhdi Gündüz, "Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi". *Şarkiyat* 12 / 4 (Aralık 2020).

⁵¹ Süleyman Akyürek, "İlk ve Ortaöğretimde Din Eğitimi: Kurumsal Çerçeve", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan ve Remziye Ege, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 98.

⁵² Karateke, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları".

⁵³ Sosyal- Afacan, "İlköğretim Öğrencilerinin "Fen ve Teknoloji Dersi" Ve "Fen ve Teknoloji Öğretmeni" Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları", 287-306.

⁵⁴ Namlı vd., "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlar".

⁵⁵ Dinçel- Yılmaz, "Ortaokul Öğrencilerinin ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının "Türkçe Dersi" Ve "Türkçe Öğretmeni" Kavramlarına İlişkin Metaforları".

“Baş Belası” ve “Eziyet” türünden hakarete varan metaforlar üretmesi manidar bir durumdur. DKAB öğretmeni ve dersine yönelik olarak bu tarz metaforların üretilmesi bu öğrencilerin derste hedeflenen kazanımları elde etmesi konusunda önemli bir engeldir. Bu nedenle başta öğretim programları dahil olmak üzere DKAB dersi içeriklerinin ve öğretmenlerin kullandığı yöntem ve tekniklerin gözden geçirilmesi, bu metaforları üreten öğrencilerin DKAB dersinin hedeflediği kazanımları elde etmesine katkı verebileceği söylenebilir. Diğer taraftan yapılması önerilen bu çalışmaların DKAB dersine yönelik olumlu ifadeler kullanan öğrencilerin de bu dersten daha fazla istifade edebilmelerine zemin oluşturacağı belirtilebilir.

Kaynakça

- Akyürek, Süleyman. "İlk ve Ortaöğretimde Din Eğitimi: Kurumsal Çerçeve", Din Eğitimi El Kitabı, ed. Recai Doğan ve Remziye Ege. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Altaş, Nurullah- Arıcı, İsmail. "Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci" Din Eğitimi. ed. Mustafa Köylü- Nurullah Altaş. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2017.
- Altaş, Nurullah. "Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1/ 45 (Nisan 2004), 85-105.
- Aydın, Ensar- Sulak, Süleyman. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Değer" Kavramına Yönelik Metafor Algıları". Bartın University Journal of Faculty of Education. 4 (2), (Ekim 2015). 482- 500.
- Aydın, Muhammed Şevki. Din Eğitimi Bilimi Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018.
- B. Miles, Matthew- Huberman, A. Michael. Qualitative Data Analysis. London: Sage Publications, 1994.
- Botha, Elaine. "Why Metaphor Matters in Education". South African journal of Education, 29/4 (2009), 431-444.
- Bruce, Maxwell. "Teacher As Professional' As Metaphor: What It Highlights And What It Hides", Journal Of Philosophy Of Education, 49/1, (2015), 86-106
- Büyüköztürk vd., Şener. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi, 2013.
- Cerit, Yusuf "Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri". Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 6/4 (Aralık 2008), 693-712.
- Çakmak, Fatih. "Öğrencilerin Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Beklentileri". Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi 1 / 1 (Ekim 2018), 24-47.
- Diñel, Betül Keray- Yılmaz, Ahmet. "Ortaokul Öğrencilerinin ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının "Türkçe Dersi" Ve "Türkçe Öğretmeni" Kavramlarına İlişkin Metaforları". Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 22 / 1 (Nisan 2018), 243-276.
- Geçit, Yılmaz- Gençler, Gülşah. "Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği)". Marmara Coğrafya Dergisi 0 / 23 (Eylül 2013), 1-19.
- Gezer, Melehat. "Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Metafor Kullanılan Araştırmaların Tematik İçerik Analizi". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (3), (Eylül 2020), 1513-1528.
- Goleman, Danilel. Duygusal Zeka, çev. Banu Seçkin Yüksel, Osman Deniztekin. İstanbul: Varlık Yayınları, 1998.
- Gündüz, Muhammed Muhdi. "Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi". Şarkiyat 12 / 4 (Aralık 2020), 1092-1117.
- İnceoğlu, Metin. Tutum, Algı, İletişim. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Karaca, Yetim- Ada, Sebahat Sibel. "Öğrencilerin Matematik Dersine ve Matematik Öğretmenine Yönelik Algılarının Metaforlar Yardımıyla Belirlenmesi". Kastamonu Eğitim Dergisi 26 / 3 (Mayıs 2018), 789-800.
- Karateke, Tuncay. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 23 / 3 (Aralık 2019), 1235-1256.
- Kaya, Mevlüt. "İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları". Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12 / 12-13 (Nisan 2001), 43-78.
- Kılcan, Bahadır. Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2017.
- Küsmenoğlu, Sema. Psikolojik Danışma ve Metafor. İstanbul: KDY Yayıncılık, 2021.
- Low, Graham. "Metaphor and Education", The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought ed. Raymond W. Gibbs, Jr., New York: Cambridge University Press, 2008.
- MEB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara, MEB, 2018.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), Resmî Gazete 14574 (24 Haziran 1973), Kanun No. 1739, md. 2/2. Erişim 7 Ekim 2021.
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- Namlı vd., Aysel. "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlar". Kastamonu Eğitim Dergisi 25 / 2 (Mart 2017), 479-496.

- Polat, Sait. Kişisel Kimlik Açısından Ölümsüzlük Düşüncesi ve İnsanın Ahlakiliği, Din, Düşünce ve Ahlâk, ed. Bayram Kanarya vd., 2/2, 332-334. İstanbul: Nida Yayıncılık, 2022.
- Saban, Ahmet. "Functions of Metaphor in Teaching and Teacher Education: A Review Essay". Teaching Education, 17/4 (Aralık 2006), 299-315.
- Sayan, Yunus Emre- Tavukçuoğlu, Mustafa. "Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma" Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, 24/2 (Aralık 2020), 833-855.
- Sosyal, Davut- Afacan, Özlem. "İlköğretim Öğrencilerinin "Fen ve Teknoloji Dersi" Ve "Fen ve Teknoloji Öğretmeni" Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 9 / 19 (Kasım 2013), 287-306.
- Taş, Halil. "İlkokul Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 23/1 (Haziran 2019), 29-51.
- Tom, Alan R. "Teaching as a Moral Craft: A Metaphor for Teaching and Teacher Education". Curriculum Inquiry, 10/3, (1980),317-323
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (Erişim 15 Kasım 2021). <https://sozluk.gov.tr>
- Yaman, Fikriye- Yaman, Barış. "Ortaokul Öğrencilerinin Matematik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 7 / 6 (Haziran 2020), 250,265.
- Yapıcı, Asım. "Şüphe ve İnanç Kısacasında Gençlerin Din ve Dindarlık Algıları". İlahiyat Akademi / 12 (Aralık 2020), 1-44.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
- Zengin, Mahmut. "Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Değerler Eğitimi Dergisi, 11 (25), (Haziran 2013), 271-301.

ÇIKAR ÇATIŞMASI OLMADIĞINA DAİR YAZAR BEYAN FORMU

ÇIKAR ÇATIŞMASI OLMADIĞINA DAİR YAZAR BEYAN FORMU

Etik Beyan / Ethical Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / <i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Yazar(lar) / Author(s)	Hüseyin Kasım Koca / Mustafa Mücahit
Finansman / Funding	Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / <i>The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.</i>
Yazar Katkıları / Author Contributions	<p>Çalışmanın Tasarlanması / <i>Conceiving the Study</i>: HKK (%60), MM (%40)</p> <p>Veri Toplanması / <i>Data Collection</i>: HKK (%65), MM (%35)</p> <p>Veri Analizi / <i>Data Analysis</i>: HKK (%55), MM (%45)</p> <p>Makalenin Yazımı / <i>Writing up</i>: HKK (%70), MM (%30)</p> <p>Makale Gönderimi ve Revizyonu / <i>Submission and Revision</i>: HKK (%80), MM (%20)</p>
Çıkar Çatışması / Competing Interests	Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / <i>The authors declare that they have no competing interests.</i>

